

ugyan ember legyen az, és jól felkösse az eszét a' ki engem ez után meg akar tsalni; de mért nem mondották meg ezt nékem az előtt? (abit).

Fülöp. És mindeneiket alázatossan köszönök nagyságtoknak, és kérem, mivel nagyságtok segítségével ill szerentsés kimenetele vala a' dolognak, hogy nagyságtok jelenlétével, ne terheltessenek diszesíteni, nem ugyan a' mostani módhoz szabott, hanem inkább tsekély, és parasztos lakodalmunkat.

Vége.

Prologus ad Episcopum.

1.

1. Üdvözlünk téged Kegyes Püspök térd és fő hajtással.
  2. Tiszteljük atyai szent kezed ezer tsókolással.
  1. Vigasztalod szívünket,
  2. Vidámítod nyelvünket,
  1. Hogy kis játékunkra,
  2. Vig mulatságunkra,
- Uterque.* Meghajtod méltóságodat.

2.

1. A' játék Jórdán gazdát keservessen meg tréfálja,
  2. Mert régi sorsát nagyon vágyódván ő meg utálja:
  1. Bolond ez a' vágyódás,
  2. Esztelen uralkodás;
  1. Mert gyüitött pénzében,
  2. És bötsületiben
- Uterque.* Tsorbát tett ez a' vágyódás. GRAGGER RÓBERT.

GUZMICS IZIDOR LEVELEI FARKAS JÓZSEFHEZ.

(Befejező közlemény.)

XXXVI.

Panhalma April 23d. 1829.

Kedves Jósim!

Régtől nem beszéltettük tollunkat egymással, talán, mert vénhedünk, 's talán, mert te sinlesz, én bosszús vagyok; 's épen azért, a miért te megtisztelve lenni gondolsz. 'S a ki a dolgot távolról nézi, 's a belső szövevényeket nem tudja, veled együtt azt gondolja, 's azt gondolnám én is. Én külső fenségre soha sem vágytam; erről, a ki jól ismer, meg van győződve; sőt némű némű idegenségét érzem természetemnek min-

den Elöljáróságtól, melly ellen ha nem rugdalózom, jó ideje, hogy valamely Iskolában igazgatói és előljárói hivatalt viselnék. De becsültetni szeretek; 's candidálatásom azt látszik mondani, hogy megbecsülve vagyok; ám a ki tudja mik történtek itt, 's mint történtek, az azt is látja, hogy a becsülés nincs megalacsonyítás nélkül; 's a ki érzi is ezt, mit nekem nem éreznem lehetetlen, annak óhajtanía kell, hogy bár megbecsülve ne lett volna. A dolgot, ha együtt létünket az emberi kények tilalmazni nem fogják, majd kifejtem előtted. — Biztatnak a tudósítások, hogy az érdemtelenésen, bár mi nagy számú hiúság támogassa is azt, győzni fog az érdem; 's becstelenségébe önként rohant szerzetünket ez egyszer megmenti a mélyebb eséstől egy józanabb tanács. Az egész Magyar Papi és világi Méltóság dolgozott ezen; a Helyt. Tanács és a Kir. Magy. Cancellaria megegyezve Tamásunkat, a szép eszű, és igen jó szívű férfiút, a mi barátunkat, ítélte az elsősegre méltónak. Mit fog a Cabinet tenni? elvárjuk. Így fog tellyesedni az én óhajtásom, melly nem lehet nem a tiéd is.

Dogmatikám II. Része valamennyire megkésétt a Typographus szunnyadozása miatt; de már Mártzius végével a távolabbra küldendő példányok Pesten voltak, és Szalay azt írja, hogy többnyire el is küldözgette azokat. A te leveledből értem, hogy te még nem vetted. Én ugyan Somogyi Úr által megküldhetném, de hátha Szalay már expediálta? ebben az esetben csak neked tennék alkalmatlanságot az exemplárok vissza küldetésével. Ha eddig meg nem kaptad, 's leszen Pestre alkalmatosságod, csak Szalay Úrhoz utasítsd. A harmadik Rész is hihető meg fog késni a Revisor késedelme miatt. Novemberben már kezénél volt, 's csak Husvét Hétfőn kaptam meg. De sürgetem Streibigot, ha talán a Medárdi vásárra elkészülhetne. Csak nem tarthatja meg ember mindenkor ígérését! Szonnetemből hiszem küldött Szerdahelyi; mit mondasz hozzá?

Jó Püspökünk, kinek egyedül köszönhetjük, hogy dolgunk úgy is mehetett, Bécsbe ment, hogy kettős küldöttségének kimeneteléről jelentést tegyen a Felségnél. — Itt Diéta és orosz háború a köz hír. — Láng, mondják, neheztel Palugyai¹ előléptetésén, 's reszignálni készül.

Én Neked Jósím békés türelést, 's annyi örömet, a mennyi lehetőség, óhajtok. Tegyük magunk örömeit magunknak, ha mások bosszúságot akarnak csak tenni.

Izidór.

¹ Palugyai Imre előbb szepesi, majd 1827-től váczai kanonok, a kir. ítélőtábla praelátusa, 1829-ben a helytartósági tanács tagja és pharosi választott püspök lett. Lang János Fortunátus (1771—1829.) bölcséleti s theol. doctor, esztergomi kanonok, 1824-től kir. táblai főpap, 1825-től komáromi főesperes; előzőleg Bécsben a Pazmaneum igazgatója s az egyetem hittudományi karának dékánja.

XXXVII.

Pannonhalm. Decemb. 7 k. 1829.

Jóskám!

Laus Deo! profecimus. Zsivics tehát, Zsivics! De így hatalmasan ballagunk — hátra. Isten nevelje a sz. Püspök buzgalmát; de még is a ki philozophiát fundál, kívánám, hogy a Theologiában kevesbbé volna ασοφος. — Jó akaratotokat, a tiédet Jóskám, 's az ismeretlen Dogmaticae Professzorét köszönöm.¹ A Győri Püspök² is mind eddig olvassa bírálja Theologiamot, de még nem bírálta végig, hogy akár kárhozzatná, akár canonizálná; úgy hiszem, egyiket sem fogja tenni. 'S így csak Veszprém és Szombathely fogta pártul a jámbort. Nevetnem kellett hánykolódásodon! Tamás, barátom, most is csak az a ki volt. Kineveztetésén meg sem hunyorodott, 's épen úgy füstöl mint ezelőtt. A Bécsiek várva várják, 's nem megyen, még officiose meg nem kapja. Azért irhatál volna neki, a mint szived dictálta; de jobb hogy nem irtál; ő a gratulatiozon nem kap; 's a ki gratulál nem jobb előtte mint volt; 's nem rosszabb, a ki nem gratulál. E mellett annyi levelet kap úgy is, hogy könnyen kályháját fűthetné velek, bár mi gonosz hideg legyen is; pipája bizonyosan meg nem emészti.³

Mi Jóskám egy igen jó barátot vesztettünk el körünkől, t. i. Sztankovics kanonokot. Kinek én szivemből csináltam ím e verseket:

Isten veled.⁴

Az Istenek ragadnak, el tőlünk
O Sztankovics, magokhoz! — Itt hagyod,
Kiket szerettél, 's kik szerettenek
Téged viszont, Győrnek vidám lakójit.

Menj, vár bírói széked, érdemed
Méltó jutalma, várnak a jövők,
Várnak Themisznek felkent Papjai,
Segédül a nehéz ügyhez, közikbe.

Való, sok arcot mos keserv könnye,
Az áltkarolt barát, 's a jól gyámolt
Szükelkedő, éretted össze sír;
'S az énekes kar hosszan rí utánad.

¹ Czelzás arra, hogy a pécsi hittudományi főiskolán továbbra is Zsivics Mátvás dogmaticai tankönyvét fogják használni s nem Guzmicsét. Zsivics pécsi, majd zágrábi és pesti theol. tanár; mint pécsi kanonokot orgyilkosok ölték meg 1814-ben.

² Juranics Antal.

³ Az előző levelekben is emlegetett Kovács Tamás, kit főapátnak választottak.

⁴ V. ö.: A vándorcsillag. Mélt. és főt. Sztankovics János bozoni választott püspöknek a győri káptalanból a vácziba átköltözése alkalmával bucsu-vételül tisztelőji. 1837. Győr, Streibig, 2 l. 8-o.

De bú, 's öröm vegyítve játszik itt :
 Bús a rideg szív, 's a gyámolatlan ;
 Öröm derül ám arczán a Honnak,
 'S a Hon szerelme felderíti ezt 's azt.

Menj, Sztankovics! Hazánknak ügye hív,
 Menj! — Nem lehet Hazához hűtelen
 A hű barát, 's az érzékeny gyámoly. —
 A sok fohássz leng körül utadban.

Ezt a jó Wurdák¹ elénekelték a Kanonok házában távozását előző napon. Szívemnek igen jól esik, mikor jó embernek valami kedvest tehetek.

Endrénk Pázmándi Piébános² itt a lábom alatt. Szegény miolta itt van beteges. Candidalva van az első Stallumra 3dik helyre; 's ő nem igen látszik bízni. Nem mint barátod, a ki reád mosolyodik. Isten veled édes Jósím, a jó Dogmatikussal, 's minden jókkal.

Iszidór.

XXXVIII.

Jóskám!

Elérkezett Unokád Instantziája a Fő Apáthoz, 's hogy feleljek Neked, reám bízta. De mit feleljek? Egyebet semmit, mint a mit már irtam. Ő téged becsül, szeret, de most Unokádnak helyet nem adhat, sőt egy irnokság cassaltatik is. Ha leszen üresség, nem fog róla megfeledkezni. De mikor lesz? Isten tudja. Meg senki sem hal meg örömet, tudod. Sajnos, mikor egy egészen kész ember hivatalt nem talál. Hálá, megindul egyszer Egyházi Folyó Irásunk is. Valóban szégyelheti magát Hazánk Papsága, hogy eddig el kelle lennünk nála nélkül. Minden mozdul, és sietve siet felsőbb tökéltre, csak mi állánk theologiánkkal mozdulatlan. Rajta legyenek, hogy mennél több olvasói legyenek. Mert H. J. eltölti rémmel a félve támadt új Redactiot, mintha azért kell vala abba hagynia, mert nem volt elegendő olvasója.³ Nem megpirítása-e ez a Magy. Országi Papságnak? Egyetlen egy Folyó irást nem tudni fentartani! De én hasztalan haragszom ugy-e? Nem haragszom bíz én, de nem szeretem a mocskos vádot, legyen igaz, legyen költött, 's inkább költött, mint igaz. Isten tartson Jóskám és vigasztaljon, Amen.

Panhalm.

Ölel Barátod

Martz 18 d. 1830.

Iszidór s. k.

¹ T. i. a többször említett Wurda Károly Ielkész és Wurda József, tenorista, a ki † Hamburgban mint színigazgató.

² Horváth 1829-ben helyeztetett Tétről Pázmándra.

³ Horváth János Veszprémben kiadott, Egyházi Értekezések és Tudósítások című folyóirata megszűnt 1824-ben, midőn a szerkesztő mint káptalani követ a pozsonyi dietára ment; a volt szerkesztő nemsokára a pesti egyetem rector magnificása, 1830-ban pedig székesfehérvári püspök lett; meghalt Pozsonyban 1835-ben.

XXXIX.

Panhalmán. April 29d. 1831.

Kedves Barátom!

Az élet különféle viszontagságai úgy elfoglalnak bennünket, hogy a fiatal kor legédesb szövetségei is kitörölve látszanak lelkünkéből. De csak látszanak; kitörölve valóban nincsenek. Én, édes Jósim, bátor gyakorlatokban ránczosodik homlokom, mihelyest magamnak visszaadatom, még most is az a komolyvidám tűzű ifju vagyok, a ki voltam hajdan; s a multkor nyert barátim aránt annyira hív, hogy a ránk növvő ifjúság méltán hidegnek, ne mondjam, kevélynek tart maga aránt. De én erről nem tehetek: természetem, csak a velem egyarányuakhoz lenni egész kinyíltsággal, s a tapasztalás még makacsabbá tette a természetet. De szeretem, becsülöm a jónak indult ifjút, a tévedőt sajnálom; tanácslója azonban csak annak tudok lenni, ki bizodalomával megkeres. S azt tartom, a dolog másokkal is így van, nemde Jósim, veled is? Melly rettenetes tévedésben vagy te, édes Barátom! Sietek ebből kiemelni, hogy te is emeld ki belőle mind azokat, kik tudodra benne usznak. Én recenszeáltam a sz. Hajdan Gyöngyeit!¹ s úgy a mint azok a Kritikai (gúny) lapokban recenszeálva vannak! Nem, édes Jósim, soha a te Iszidórod olly gyalázatosan mocskolódó, jót rosszat, szépet rútat egyaránt tapodó társaságba elegendni nem fog, a millyen az, melly a Kritikai lapokat szüli. Inkáb soha egy betűt sem írok, semhogy valami illyent cselekedjem. Én a sz. Hajdan Gyöngyeit, egykét szcénát kivéven, annyira becsülöm, hogy belőlök már 30 példányt elosztottam. Szép hévvel voltak azok irva a szerzőtől, szép tollal másolva Kazinczytól. S Pyrker, édes Barátom, ki engem soha nem látott, bátor Theologiámra Megyéjéből csak egy Előfizető sem találkozott, még is, a mult Gyűlés alkalmával tett felszólításomra, hogy Theologiamot itélnék meg Egyházunk Igazgatóji, s ha jónak találnák, vennék fel iskolai könyvnek: Pyrker mondom, volt a második Püspök, ki felszólításomra igen kegyesen válaszolt; Lajcsák² és Pyrker, és senki más, még J.³ sem, bátor valamikor lát, összeszókol. Pyrker adá (a Cardinális csak izené, hogy quod differtur, non aufertur) egyedül azt a reményt, hogy a jövő Diétán fel fogják kérelmemet venni. Vajh! addig éljenek: Lajcsák, Vurm, Kopácsi, Szucsics, Bőle, kik mindnyájan kedvező ítéletet mondának munkámra.⁴ — S te még becsülni is kezded Bajzát; eskünni mernék, nem egyébert, hanem hogy engem részén állani hittél. Én pedig azt hiszem (barátim nem akarják), hogy az összetapodt *Országgyűlési Pindaros* én vagyok, t. i.: Atheonon írója. De gyanúból nem szoktam indulni, majd kitetszik szeg a

¹ 1830-ban adta ki Kazinczy Pyrker László egri érsek német eredetjéből fordítva.

² Lajcsák Ferencz nagyváradai püspök.

³ Nyilván Juranics.

⁴ Vurm. tollhiba Wurum (t. i. József székesfehérvári püspök) helyett; Bőle András kanonok, később szombathelyi püspök.

zsákból. Bizony csak azért is gonoszúl cselekesznek azok az ifju kritikusok, hogy lappangások és lappangtatások által gyanúkat támasztanak, sok jó emberben sok jó ember aránt.

Král¹ menekedésének örvendek; ohajtom, menekedjél te is minél hamaráb utána. Bizonyosan meg foglak új hivatalodban látogatni.

Mi a sz. Berkeket s Ligeteket illeti; én már készen volnék, de Beimellel még nem tudtam végezni, ki most egy új akadályt gördített elémbé, t. i. privilegiumot akar reá kérni, én pedig azt több tekintetekből nem akarok. E mellett a Pesti Theologiai kar most akar, majd nem akar; pedig attól függ, mennyire terjeszkedjem én ki. Már Szeptember előtt nem lesznek hirdetve, s pedig akkor is *Vallás és Egyház* címt alatt, nagyon poetikus lévén az első, sokaknak nem fogna tetszeni. Nem tudom, tudod-e, hogy itt akarám adni a Vallás Történetét? De már bizonyos, hogy nem. Ez, ha Isten csak két esztendeig is megtart erőmben, nagy és jó munka fog lenni, s azért külön, és egyszerre fogom adni.

A Vallás és Egyház egyik tárgya fog lenni az egyházi Épületek rajza és leírása. Lehet e reménységem, hogy a Pécsit valamely értelmes ember le fogja írni és rajzolni, s hogy a Báró Püspök fogja e azt eszközölni, ha megkérem? Tudósíts erről még a nyáron. Az Esztergomi Bazilika már meg van Szeder Fab.² által Peck Építő Mester utmutatása után. A Pécsit is, csak Építő Mester tegye le a szükséges alapokat, Szeder fogja kidolgozni. E mellett reád bízom és Vörörsre, hogy a Templom és Püspökség történetét szedjétek össze, s dolgozzátok fel úgy nem különben ha mi Régiségeket s Jelességeket találtok Megyétekben, p. o. iratokat, fel és körül írásokat; képeket, egyházi edényeket; szokásokat, Énekeket stb. Illyenek fognak az én folyóírásom tárgyai lenni, s nem tudós Értekezések.

Most édes Jósim, gonosz egy munkát mért reám a Társaság: két Grammatikát (Szalayét és Gr. Majlátét!) és egy Cadentiákban fordított Éneist rencsenzeálnom. Kinos egy munka! Endre bátyádnak a Kritikai lapok jutottak. A Társaság három rendű munkában foglalatoskodik. Egy folyó írás, mely jövő esztendőben indul meg; Grammatica és Lexicon. Az első és második valamennyi Rendes Tagot foglalatoskodtatja; a Grammatikát a Pestiek dolgozták ki. Ezen felül időről időre fog adatni a Társaság Évkönyve; ezt a Titoknok írja. Jövő Szeptemberben leszen a Nagy és Közgyűlés; ez utolsón minden becsületes ember megjelenhetik. Ha lehet jöjj el. A Széchenyi familia fog magasztaltatni Kis Superint. által; és boldogult Kisfaludy Kár. Schedel által.

Apátunk nincs itthon; mult szerdán Curiákat osztogatott Füssen; ³ most tovább utazott.

Élj szerencsésen.

Iszidór.

¹ Král József ugyanis 1831-ben semináriumi vice-rectorból abaligeti plébános lett.

² Szeder Fábrián János (1784—1859.) ekkor az esztergomi benczés ház főnöke s az ottani gimnázium igazgatója volt.

³ »Mint Kis- és Nagy-Füssnek örökös főispánja az 1830-ki országos törvény értelmében a visszaszállt nemesi birtokokat nyolcz kiváló érdemű hazafi közt osztotta ki.« 1880-i benczés Névtár, XCVI. l.

XL.

Jóskám!

Félsz hogy az én Folyóírásum minden tudományos előadások nélkül fog megjelenni. Ne tarts semmit is, megleszel vele elégedve. Két czikkely lesz benne, Religio és Egyház, melly folyvást tart, s ezt magam dolgozom; csak a szoros dogmatizmust és polemizálást kerülöm ki. Mit ér az? Már 18 ívet leküldöttem Pestre Beimmelhez, hogy censuráltassa és nyomtassa, míg a többit tisztázom. Leküldém az Ajánló levelet is Püspökeinkhez. A Köz hirdetés is nem sokára következik. Aláírás v. előfizetés szedőjivé a püspöki vagy vicariusi Titoknokokat szólítom fel in globo és a könyvvarusokat. Barátimat csak írott levélben kérem fel segédül, hogy ajánlják, terjesszék. Értsd ezt magadra is. Sietessd a Templom rajzát. Le van e profilje téve? Ha nincs, le kell azt is rajzoltatni, úgy a mint majd az Esztergami Basilica leszen az első kötetben. A tiéteket akarom a másodikban adni.

Nálunk édes Jósim a cholera ha egészen meg nem szűnt is, (talán már csak indigenává leszen) felette aláb hagyott, s csak itt s ott mutatkozik olykor. Hisz' Pécsnek jó levegője van, nem sokat félhettek, csak vigyázatok. Ne sokat üljetek, mozogjatok. Sat. Ajánld a Püspök Úrnak Folyó írásomat. Bezzegha olly kegyes lenne aránta, millyennek a Pesti aránt mutatá magát!! Pedig bízom, annyit csak fog érne. Ölellek, de nem csókollak, mert Hufeland Uram azt mondja, hogy csók által is elragad a cholera.

Pannonhalm.

Szeptemb 27 d. 1831.

G. Iszidór s. k.

Szegény Kazinczy! millyen barátot veszték én ő benne!!¹

XLI.

Édes Jósim!

Vettem és igen köszönöm Templomtök arcz és oldal rajzát. Nem tudom, te miért kívánod inkább az oldalt (talán az oszlopokért?) mint az arczot; én és Szeder ezt akarjuk. De hol maradt a scala? Ezt minél hamaráb küld meg, hogy az arány meglegyen. A Templom leírásában én mindent kívánok érentetni a mi emlékezetes; de különösen eredetét, s viszontagságait. Egészen reád bízom; s aztán Szederre, a ki az efélékhez igen ért. No vettétek már a Jelentést. Csak rajta. Tiszteld nevemmel a Titoknok Urat, s kérd, hogy segítse tehetsége szerint a jó ügyet. Irnék neki, de nevét nem tudom. Hiszen a Te szavad az én szavam fog lenni előtte. Beimmelnek meg van hagyva, hogy a Jelentésből küldössen a Titoknok Uraknak több példányokat. Meglehet hogy alkalma nem lévén a rossz utak miatt, elmarad; reményilem, ez nem fogja a

¹ Tudvalevőleg Kazinczyt is a pusztító cholera-járvány ragadta el 1831. aug. 23-án.

dolgot hátrálni. A Jelentésben ugyan az van, hogy a pénzt akármikor, ha csak a könyv átvételével is; de Beimel előre pénzhetnék. Azért a kikhez bizodalmasan járulhatok, kérem őket, hogy mihelyest lehet küldjék meg. Kérd erre nevében a Titoknok Urat. Váiljon ő Excellentiája nem fogná e azt a 103 aláírt példányt, melyet tón a Pestről hirdetett folyó írásra, nekem írni át, ha figyelmeztetnétek őt? Ti tudjátok.

Nálunk, édes Jósím, a cholera régen megszűnt; de a tél korán beállt. Tegnap már szánkáztam. Ma leszánkoznék Endréhez, de a mély utban nem járhatni a fuvatok miatt, a kerülő pedig hosszú, s iskola nap van. Holnap talán lemegyek. Ő most is bajlódik, s napról napra fogy. Isten veled, édes Jósím. Te is csak a harmadik helyet tartod tehát, mint én? De neked nem szabad a dolgot fumigálnod, mint én fumigálhatom azt. Még egyszer Isten veled. Öllelek

Novemb. 30 d. 1831.

Iszidórod s. k.

Tisztelem az ismerteket.

A templom Rajzoló jól dolgozott; ha kelete lesz a Tárnak, hálás fogok érette lenni.

Farkas bátyád ismét a Tenger partra költözött, mint Tihanyi Prior.

XLII.

Jósím!

Tegnap előtt vettem Ő Excellenziájának levelét, ma feleltem neki. Igéri, hogy hirdetni fogja a Munkát, mihelyest a hirdetés példányai megérkeznek, Ő pedig maga 3 példányra fizet. Én megelégszem. Nagyon sajnálom, hogy Beimel még sem küldözte el a hirdetés példányait; már abban hibázott, hogy Novemberi vásárra, miként én akartam, el nem készítette. Most már nincs alkalmatossága. Most irok néki, hogy ha másképp nem Póstán küldjen. De kértem Ő Excellenziáját, hogy hirdeténe a nélkül is, ha késnek; hisz' kevés pap van, a ki Ujságot pedig Pestit ne olvasna, Megyétekben; tehát az én hirdetésem tudva előttök.

A Templom kettős Rajzát beküldém Gyórré Bogár Ferenczhez, a ki ennek mestere, hogy kicsinyben rajzolja mind a kettőt; mert ti akarjátok a Déli részt, mi pedig az arczat. Mutattam Juranics Püspöknek; Ő is inkább tiveletek tart. Ha sokba, mint hiszem, nem kerül mind a kettőt adom; különben a ti akaratotok leend. — Kérlek Barátom, tégy a mit tehetsz, hogy olvasóim is legyenek, segítédek is. Az Esztergami Megyében már hirdetve van; Juranics is fogja currentáltani. Ha 500 olvasóm lesz, két bankó forintra szálítom az árát. Kérd nevében a Titoknok Urat, hogy a számot minél hamaráb küldje meg. A pénzt, Mártzius elején Pesten megrendelhetné számamra valakinél; mert akkor gyűlünk össze ott. Oda küldhetnéd (Beimelhez) a Templom leírását is. — Élj jó egészségben, s vígan, öllelek

Pannonhalmon

Decemb. 24 d. 1831.

Iszidór s. k.

XLIII.

Kedves Barátom!

Mindent, mindent megkaptam Tőled édes Jóság, a Templomot és a Templom leírását, s köszönöm szívesen szíves barátságodat. A Felelettel mind eddig azért várahoztam, hogy Szeder tegyen, ha akar tenni kérdéseket; mind eddig nem tett, sőt nyilván kimondta, hogy közléseid kimerítők. A munka folyik. Két levont árkuat küldött már Beimel mutatólag: jó papíros, jó betűk, s tiszta nyomás de nem hibátlan. Isten tudja, hogy mi átok rajtunk magyarokon, hibátlan munkát csak nem kaphatunk ki nyomtató műhelyeinkből. — Gyűlnek e az Előfizetők? — Még egy püspöki Titoknok sem irt, mégis száz felé van már nálam az Előfizetők száma. A munkákkal reméllem mindjárt elején meg fogtok elégedni, s én bízom, még — tökéletesb fog lenni már csak a második kötet is. Ő Excellentiája a Püspöktök megelőze engem az egyházi Énekeket Egyedre¹ bízván, semmi: én őt jobbságban iparkodom megelőzni. A Társalkodóban adott ének jó, csak egy kitéte sánta. Valóban igen kívánatos a népnek jobb énekeket és imádságos könyveket, még katekhiszmust is adni kezébe. Én, ha sok lesz Előfizetőm, illy czélokra jutalmakat fogok hirdetni.

Édes Barátom! egy fontos dologban kérek meg. Gyermekségem olta van egy református Predikátor Barátom. Ennek két már kitanult gyermeke van; az egyik már predikátor Takácsiban; ez Anyám keresztfija. A fiatalabbik Pápán van és Collegii Senior. Ez a derék fiu (deréknek ismerem őt testére, lelkére, szívére nézve) már két izben irt nékem, felfedvén megtérő szándékát, s kérvén hogy — papnak lévén készítve, néki Megyét szereznek. Első levelére ugy válaszoltam, hogy inkább levérnem szándékáról, mint abban megerősíteném. Nem használt. Megígértem tehát neki, hogy mellette mindent megteszek a mit tehetek. Több megyét említék neki, mellyekben merek kopogtatni. Ő neki ugyan mindegy csak hogy Attya lakásától valamennyire távol essék, mégis Pécshez hajlik különösen. Tőled egyedül azt kívánom, édes Jóság, tanuld ki hatalán még nem tudod, miféle ítélete van Ő Excellentiájának a megtérők aránt. Remélhetni e kedvezését? Ha veendem feleletedet, fogok hozzá irni. Elhidd nekem, az ifju most is inkább egy derék katolikus Clerikushoz hasonlít mint reformátushoz. Bizony leszen benne örömetek.² Elvárván válaszodat s tisztelvén Pécs jó lakosít öllelek

Iszidórod s. k.

Panhalm. Febr. 6d. 1832.

Ma tartja nálunk Győr vármegye küldöttségét a cholera költése aránt.

¹ Egyed Antal költő, dunaföldvári apátplébános: Kis Énekes Könyv, Pest, 1834.

² Itt Hőbe Károlyról van szó; Pápán végezte a ref. theológiát, Pécssett beállt kath. kispapnak, innen a püspök a pesti egyetemre küldte. Theol. tanár, majd esperesplébános lett. Meghalt 1872-ben.

XLIV.

Pannonhalmon April 2d. 1832.

Kedves Jósim!

Pesten létemben vettem leveledet, haza jövén pedig Thomáerét. Feletté örültem, értvén Ő Excellenciájának kedvező ítéletét a' megtérni akarók iránt. Három nappal ezelőtt irtam neki 's ajánlám az ifjat. Ha tud e ez németül nem tudom; de hogy a görögöt és zsidót ott Pápan tanítja ez idén, hivatalja hozza magával. Kérlek, ha Ő Excellentiája nem találna felelni, tudósíts mindenről a mit hallandasz.

A vall. és egy. Tár már utnak indult. Nem tudom, ti kaptátok e már. Megtettem a rendelést. Az Előfizetők között találtam nevedet is. Te bizodalmatlan 21 évű barát! hogy merted ezt cselekedni? Meghagytam Thomaernek,¹ vágja fejedhez pénzedet. Ha Beimelnek pénz nem kellene, hová rendeltem a pécsi jövedelmet is, és ha nem félnék a' zavarodástól a' Templom Rajzolójának is kiszabtam volna jutalmát. Mit gondolsz, elég lesz e 20 bankó forint? ha úgy gondold, és van pénzed, add meg neki, visszatérítem Thomaer által a 2dik kötet jövedelméből. Előfizetőim számuk eddig negyedfél százra megy; 's még Eger és Vátz nem jelentették magokat. Azonban a Győri Schweiger izené, hogy nála többen is jelentették magukat; 's így talán több helyeken is csak azt várták hogy kijöjjön, meglévé annyi csalatkozás után csökkentve az illy Hirdetmények hitelők. — Győrből már tudósítva vagyok a vélemények felől. Kinek tetszik kinek nem; egyiknek egy, másiknak más. A Püspök haragszik az uj szavakra 's ki mondá, hogy könyvünket nem érti. Disputáltak asztalánál Pro et Contra. Megigérte Ő Méltósága hogy megpirongat. Csak nem csudálom, hogy: *Szellem, erőny, elv, elem*, még most is uj, pedig értetlen szavak Ő Méltósága előtt. De úgy van: a nyelv ifjúdik, mi pedig vénülünk. Kérlek, tudósíts Te is a' körültted forgó vélemények felől. Így lehet változtatni, hamit változtatni netalán szükséges volna.

Nó Jósi! míg én Pestre utaztam, a Fő Apát azt a bolondságot követte el, hogy engem Bakonybéli Apátnak proponált; egy másikat, Godefriedet, most Győri Directort, Dömölkinek.² Talán épen egyidőben utaztam én Pestre a Propositio Budára, a Fő Apát pedig nagy Deputatioval Bécsbe: mert hogy Martz. 3dikán Sztankovits Praelatus tiszteletére mentem, derék Jurátusa gratulálni kezdé; a kérdésre: honnan tudja, felelt: Hoffmann Agensünktől. Még ott mulattamban átment a Propositio a Helytartó Tanácson 's Bécsbe folytatá utját. Ott mint fogadák, nem tudom. Ha megesik, már csak meg fogsz látogatni Vado-nomban, úgy e? Mire jut az ember!! De talán a francia háború, mellynek most fujdogál szele, hosszú időre enged még örvendnem Pannon-

¹ Thomaer Ignác, volt piarista növendék, majd pécsi kispap. A theológia elvégzése után egy ideig káplánkodott, majd szentszéki jegyző s püsp. titkár lett Pécsen.

² Vekerle Gottfried Antal (1788—1836.) a bold. Szűzről nevezett apátságot 1832-ben nyerte el.

halmi kedves, igen kedves, nehezen feledendő, messzeható horizonomnak. Jósi! bé boldog voltam én ezzel! Talán örökre vége. — ! De Te élj, 's adja Isten, vörös öv kerítse karcsu derekadat minél hamarább. Tisztelem Thomaert, Vöröst, 's a' többi barátomat.

Iszidórod s. k.

Szegény Endrénk! Ő csak kimaradt.

XLV.

Pannonhalmon Máj. 1. napján 1832.

Édes Barátom!

Közlöttem a' megtérni kívánó ifjuval a feltételeket, melyeket Ő Excellentiája tőle kíván hogy felvételthessék. Ő, mint már irtam kész mindenre. A' német nyelven ugyan beszélni eddig alkalmatossága nem volt (vajha senkinek se lenne egész hazánkban!) de magános tanulás által annyira ment, hogy könyveket olvasgathat, sőt az olvasottakból fordítgatott is. Idővel többre viheti. A' megjelenésnek ideje tartja aggódásban, nem tudja, mikor fog Páparól szabadulhatni az examen napjának bizonytalansága miatt. Ő nem is szökve, nem is erőszakosan, hanem végezvén mindent becsületesen akar felei közzül kiválni. Különben is csak így kaphatja meg a neki járandó díjt ott töltött esztendejéért. Ha eltalálna kézni, nem lehetne-e módot lelteni, hogy mégis célját érje? Kérlek tudasd velem a' concursus napját, mihelyest bizonyosan meg lesz határozva, hogy tudjuk mihez alkalmaztatnunk magunkat. A philosophiai tárgyakból Mathészisen kívül, mint magd javaltad, mindegyikből külön külön 12 theszist irtam neki hogy jegyezzen ki s tanuljon meg.

No megindultak az egyházi Folyó irások! Most hírdet egy harmadikat Haubner¹ Győri evangélikus Prédikátor, mely minden keresztény Felekezetnek szolgáljon. Tamás vagyok benne hogy megindulhasson: a' katolikuskok nem igen fognak mozdulni mert ő nem katolikus; a Lutheranusok sem, mert félnek hogy catholicizálni fog, valaminthogy a Revizora is Catholikus. E mellett 8 forint pengőben az esztendei ár. Én szeretném, ha mind a' három lábra állhatna, 's lábom maradhatna.

Mennyire haladánk 20 esztendő alatt! tekints vissza az 1812d. esztendőre, midőn először jövének össze Pesten; mi volt akkor! Előntetünk ma már magyar könyvekkel. Majd a tud. Társaság is megindítja iratait; 's milly felszólítást tőn a' fordítandó classzikus munkák iránt! Ez nagy ösztön a' dolgozásra 's hiszem sikere is nagy leszén.

Az én Tárom példányi tisztán elfogytak. 600at nyomtattam; ha csak 60—100 körül jelentik is magokat az új előfizetők ujra nyomtattatom. Ez jó jel. — Beimelnek meghagyttam hogy Thomaerne 50 példányt küldjen, 's ő csak 40-t küldött, mert még csak 25 példánya

¹ Haubner Máté győri ág. h. ev. lelkész, 1846-tól superintendens. Ugyan-
ebben az évben indítá meg Kovács Mátyás pesti egyetemi tanár »Egyházi
Folyóírás« czímen lapját. Ez az a pesti lap, melyre Guzmics többször czéloz.

maradt; pedig Győrbe is kivántatnék még és Pesten. Még is újra meghagytam neki hogy még 10et küldjen Pécsre, nem tudom elküldé-e.

Nem volna neked, édes Jósim, kedved, alaposan leirni az Ő Excellentiája által alapított Akademiát, hogy úgy közölhetném Tárunkban? Junius végéig, sőt Juliuséig is elvárhatok reá. Kérlek azon fölül hami jeles történik, vagy találatik Megyétekben, irjátok meg, hogy a Függelék bővebb legyen. Fő Apátunk holnap indul visitatoria; ugyan ezt teszi Juranics Ő Méltósága is. — Isten veled édesem, szeresd a téged szívéből szerető becsülő barátodat

Iszidórt s. k.

XLVI.

Édes Barátom!

Köszönöm gondoskodásodat az ifju iránt. De a határozott nap engem is őtet is nagy aggodalomba ejtette. Ő Collégiumából Auguszt 29dik előtt becsülettel meg nem szabadulhat. Aug. 24dikén tartja tanítványival az exament, és az nap csak dél után nyerhet magának testimoniumot. Hogyan menjen a szegény két nap alatt Pécsre Pápáról? Irtam ez iránt Ő Excellentiájának, 's kértem ha hogy elállana ezen ifjúra nézve a' szoros szabálytól, 's olly napot rendelne, melyre könnyen megjelenhessen. Kérlek, ha lesz alkalmatosságod, a' dologról vele szólhatnod, egyesísd velem te is kérésedet; egyszersmind megtudván a jat vagy nát, engem tudósíts. A' menendő ifjat pedig egészen gondviselésedbe ajánlom. Ha bevétetik, szerezz ott neki addig is becsületes szállást, míg megtér és felöltözik; pénze elegendő fog neki arra az időre lenni. Ha pedig történetből be nem vétetnék; tanácskozzál vele; akarná e, ha szabad lesz, mint világi egy esztendeig ott tanulni a' theológiát, hogy nyilvánobb jeleit adhatván derékségének, utób felvétessék. Minden esetre, édes barátom, ha kedve lesz, a' megtérést ott végezzétek vele; azután utasítsd őt (ha nem maradhatna, vagy maradni nem akarna) Kalocsára, irván Gircknek mind az én mind a magad nevében ajánlván őt az Érseknek. Ha ez Pesten találna lenni, ott lévén magam is azon időben, legjobb lesz az ifjunak egyenest Pestre jönni, hol én őt ajánlani fogom. Ezt most csak neked irom, az ifjut illyenekkel most aggodalomba ejteni nem akarván. Tárom ellen közlött véleményekre magában a' Tárban fogok felelni.

Élj édes Jósim s szeresd

Iszidórodát s. k.

XLVII.

Kedves Jósim!

Vettem a' pécsi leveleket: a' Püspök Ő Excellentiáját még Füreden létemben, a' tiédet itthon, mert az elsőnek vételével oda hagytam a savanyú vizet. A' férrias állhatosság nagy erőny, de, véleményem szerint, az engedékenység ott, hol emberiség' ügye kívánja azt, szebb és jótévőbb. Ő Excellentiája azonban szabad határozataitól semmi esetben

is el nem állani. Igen, Pápáról Pécsre hajtatni két nap is tud az, ki jó négyest fogathat hintaja elébe; de a' szegény ifju, ki még szüleihez sem mér e' lépést tévén folyamodni, bár két macskát kaphasson illy dolog' idejében csekély pénzéért, mellyek már a' Bakony hegyei alatt csüggednek, s' majd megszakadnak tán a' Mecsekre mászásban. Én az ifjunak megirtam a' választ, lássa mi tevő leend. Ha oda elérkezik, reád biztam már 's bizom, édes Jósim! Ha vagy elkésik, vagy a' szerencse neki nem kedvezend, utasítsd, mint irtam Pestre, hol engem megtalál vagy Pesten a' Vadász Kürt fogadóban a' Kis Hid utcán, vagy Budán Sztankovics Püspök és Tanácsos úr Méltóságánál.

Édes Jósim! engem már a Felség kinevezett;¹ már a' Cancellaria átküldé a' Consiliumhoz, 's így nem sokára felcerélem pannonhalmi 14 esztendőös gyönyörű lakomat Bakony vadonjával. Szép ez is; de ez vadon, — amaz tisztán szép. — Beiktatásom napját még nem tudhatom. De nem is arra ohajtlak én téged, melly nekem csak zavaros gondokat gyűjt, mint inkább akkorra, mikor egyedül szívem szerinti barátim között minden gondoktól üresen, ölelhetlek. Erről máskor többet. Most még a' tud. Társaság' dolgai foglalnak el, mellyeket a' Nagy Gyűlés előtt végeznem kell. Élj addig boldogul. Mindig a' tiéd

Pannonhalmon.

Aug. 11d. 1832.

Izidor s. k.

XLVIII.

Kedves Jósim!

Megnyugtató leveledet Pesten vettem, de mivel dolgaimat sietve kelle tennem, 's jóval a' Gyűlés bevégezése előtt visszajönnöm, tüstént meg nem köszönhettem barátságos fáradozásaidat. Azóta itt apátságom helyén vettem Hőbe Károly levelét is, hozzám 's attyához; ez utolsót tegnap küldém elkésérve a' magaméval az öreg' lenyugtatására. Igen örülök, hogy az ifju felvétetett; ő is én is sok bajtól menekedék meg. Légy neki most már te Mentora. — Attyától értettem, hogy ő titulo peregrinationis ad exteris Academiis szépen kapott pénzt Conventjétől. Ha ez így van, nem tudom, millyen lelki ismerettel tarthatja azt meg. Szeretném, ha csak részét is vissza küldené; e' tette jó is volna, szép is. De én a' dolgot egészen reád bizom. Hatalán szükségben létéről mentegetné magát, mondd, hogy én, még a Szeminariumban leend, nem fogok róla elfelejtkezni; 's te az én rovásomra esztendőnkint 20—30 papírosforintot adhatsz neki, nb. ha szükségét szenvedne.

Én édes Jósim, e' folyó 4dikén léptem be apátságomba, egy a' világtól minden részről magas hegyek 's erdőségek által elszigetelt vadonba, de a' mellynél nekem csak Pannonia' világlató hegye lehetett kedvesebb. Nem elfoglalni jövék most az apátságot, hanem jövendő lakosimnak 3ⁱⁱ anni philoszophusainknak helyet készíteni.² Ismét vissza-

¹ T. i. bakonybéli apátúrrá.

² A kispapok egy részét Guzmics Bakonybélre vitte.

megyek a' Sz. hegyre, 's akkor fog a' Fő Apát engem 's Apátságomat a' convent előtt publikálni, egyszersmind az apátság' javait átadni. Benedictiom, Installatiom' ideje, 's az elsőnek helye is bizonytalan még. De erre nem is hívlak. Barátimmal annyiszor installaltatom magamat, a' hánszor meglátogatnak. Jövő vacatiokban, habár vörös övvel is, el kell jönned.

Leveleidet ezután csak ide utasítsd, Budán, Pápán át. Tisztelve ismerősidet csókollak

Bakonybél
Szeptemb. 10d.
1832.

Iszidór s. k.

Tudasd velem, mikor fog Hóbe Károly áttérni? Neki nem írok most, 's nincs is mit írnom, minthogy neki minden testi 's lelki áldást, különösen állhatatosságot kívánok Istentől. Ha Attya, a' mit remélek, szelíden fog neki válaszolni, iparkodjék iránta 's anyja és testvére iránt minél nagyobb szeretettel lenni.

XLIX.

Bakonybélben Oktob. 20d. 1832.

Édes Barátom!

Reménységemet meghaladá Károlyom' attya' atyai szívének nyilatkozása. Én igen tartottam a' kifakadástól, sőt, miként ilyen esetben szokott, egy keserű harctól is; 's nézd az atyai érzés győz a' vallási előítéleteken: Hozzám irt levelében az öreg, egy részben még javálja is fijának lépését. Hevében még ezt is mondja: »merem mondani, Pázmán Pétertől fogva ilyen tudományos ifju nehezen ment a' Clericusok közé; kívánok néki szerencsés előmenetelt.« — Itt küldöm fijához levelét. Add át neki, azzal az intéssel, hogy attya nagy reményének iparkodjék megfelelni. Ha ő koros létét tekintvén, nem fogna is néki örvendhetni, talán mi fogunk. Mivel pedig hozzám irt levelében azt sejtí, hogy, közel lévén halála, fiját már láthatni nem fogja, rajta légy, hogy a' szünnapokban Károllyal együtt hozzám jöhess; az időről jóval előbb tudósíts, hogy akkor, ha ugyancsak még életben légyen, az öreget feleségestül s gyermekestül hozzám idézhessen.

Az ünnep és szép ünnep leend. — Károlyt megintsd, hogy Attyának tüstént válaszoljon.

Engem Oktob. 7d. benedicált Juranics; jelen volt László is a' Kanonok. Most folyvást vadonomban vagyok; csak olykor rándulok a' szomszédba. Tárom, Novemberi vásárral készen lesz, csak rendeljen a' Titoknak Úr alkalmat Beimmelhez a' pénzzel. Templomtok igen szép. Isten veled

Iszidór s. k.

L.

Poson. Január. 13d. 1833.

Barátom!

Lásd, édes Jósim, milly urrá tevé az én vadon apátságom! A' helyett hogy vadonomban a' magányt kelljen unnom, itt unatkozom a' város' közepén az Ország lármás Gyűlésein. Meg kell még is vallanom, hogy tudományos czélaimra sem a' sz. hegy tetején, sem a' vadonság' völgyében mint itt, nem dolgoztam. Olly édesek itt a' Gyűlésekről ellopható órák, hogy egy alatt többet tehetek, mint az előtt egész napon.

Kelemennek Kanonokságára lett emeltetését olvastam, 's örömmel olvastam. Hogy te, édes Jósim, lépj helyébe, nem gondoltam, sőt azt hittem, hogy miután Canoniára vagy candidálva, azt már csak elvárod a' kathedrán. De talán jobban esett így.¹ Azt tudom, hogy Király Urunk Ő Felsege előtt sokat nyom az, ha az ember in cura animarum is megfordult. Ha talán azért ez a' Candidatió reád nézve nem kedvezne, a' jövődre szép nyomatékja leszen hosszas professzoroskodásodnak a' mostantól kezdett pásztorkodás. — Hogy Installatiódra meghívsz, igen köszönöm. De lásd, mint parancsolnak most már velem! Az előtt csak kathedrám parancsolt. Most Fő Apátom, a' Magy. tud. Társaság, apátságom, és az Ország parancsolnak velem. Ha azonban semmi illyes akadály az időben megkötni nem fog, kedves lesz nékem, kedvedért, édes Jósim, az utat megtenni. Már csak meg kell szoknom az utazást, melly nekem mindig terhesnek látszott. — Hogy Szepešy Ő Excellentiájánál voltunk, nekem azt a' complementet tevé, hogy azokat teszem, a' miket Püspököknek kellene tennie. Miként értsem ezt, nem tudom, 's nem sokat töröm rajta fejemet, én csak azt tettem eddig, azt fogom tenni ezután is, mit a' hazafiúság egy oldalról, papi hivatalom a' másíkról tennem ösztönöz, 's ezt mind a' kettőt azért, mert érzem, hogy tehetem, hiszem hogy némi foganattal teszem, 's aztán mit tegyek egyebet földi pályámon, mikor engem semmi egyéb nem örvendeztet?

Igen neheztelek Beimelre, hogy széltküldözésben olly késedelmes. Több helyen nem kapták még meg a' példányokat. De Te magad irtad, hogy bajos novembertől fogva Pesttel a' közösködés. Azért már csak túrnunk kell. Még egyszer November, azután Augusztusra teszem, mint az Utolszóban jelentve van.

Itt az Ország Gyűlésén még csak az határoztatott meg, hogy az Urbarilén kezdve az operatumokat azzal együtt a' Commisariaticum és a' Commerciale úgy protractáltassanak, hogy együtt terjesztessék mind a' három Ő Felsege elébe. Külömben egészségesek vagyunk, a' mit neked is kíván

Iszidórod s. k.

Hőbe megkapta a' leveleket.

¹ Miután a' szászvári plébános, Kelemen József kanonoki stallumot kapott, Farkas József küldetett helyébe.

LI.

Kedves Jósím!

A pécsi postára utasítám leveledet, mert nem tudván igazán új lakod holfektét, megtekinteni lusta valék, vagy inkább, ha miként irod, Kajárott irtam a' levelet, meg sem is tekinthettem könnyen; úgy véltem, hogy akárhol lész is, Pécsett, mint annak régi lakosa, különösen a' postán, mellyről éltedben sok levelet vettél, elég ismeretes létedre, csak hamar hozzád fogják a' levelet utasítani. Én azt véltem, hogy válaszod egyedül azért késik, mert boldogult Koller' életét bőven 's azért huzamosb munkával fogod küldeni. Köszönöm ezt is, és hanemha Thomaer addig bővebbel ajándékozand meg, augusztusi vásár alkalmával szélt küldendő Vid. Füzetben fog megjelenni, hacsak Beimel el nem késik ismét, miként most, rosszul tudván hogy Medardi vásárkor kell az Vd. Füzetnek jöni, holott az új rend szerint most kellett vala annak jósefi vásárral megjelennie. Csak nincs egész tökély az ég alatt!

Én, édes Jósím! az olyan férfuról kit személyesen jól nem ismerem (Kollert csak egyszer 's csak néhány perczig a' te vezérleted alatt láthatám) semmit sem tudok, semmit sem merek azokhoz adni, miket hiteles forrásból tudok. Tehát a biographia elég száraz lesz.¹

Kieszközlém a' Personalistól, hogy én a' dömölki apáttal váltva tartozzunk az országos gyűlésen megjelenni. Én a' telet választám honn maradhatásra, mert télen át békében 's többet dolgozhatom. Husvét után azért fölmegeyek ismét 's ülve ülöm a' kinzó üléseket, 's hallgatom a' kevés szép, jó, igaz között a' sok éktelenséget, hogy fejem ég bele. Taval bele betegedtem, 's minap örültem bajomnak, hogy egy ideig szabad leheték. Meddig fog ez így tartani? Vajha hát a' hon' valódi boldogítására fordulnának a' dolgok! De Isten tudja, sok mai időben mind a' moralis mind physicus szél; 's több kárt tesz mint hasznot. — Elégedjél ennyivel meg édes barátom attól, kit válalt dolgai sokat irni nem engednek. Örömmel hallám Szerdahelyitől, hogy lakod hason képe az én vadonomnak. Én szeretnék az enyéből soha ki nem lépni a' zajos himes világba. Adja Isten légy Te és olly elégült a' tiédde. Isten tartson, édesem. Szeretve öllelek

Bakonybélben

Mártz. 24d. 1834.

Iszidórod s. k.

LII.

Posonban Jul. 28d. 1834.

Kedves Jósím!

Bár elvonulva a' világ lármáji elől, hallhattad eddig még is a' sokféleleg alakított híreket országgyűlési helyzetemről. Nagy stoicizmus kivántatnék ahoz, hogy ember tudjon és bírjon nem gondolni az iránta

¹ Megjelent az E. Tár VI. füzetében, 153—55. lapokon. A tudós Koller József kanonok (1745—1832) a pécsi egyházmegye historica volt.

fölkapott közvéleménnyel. Én legalább ily mértékben tanítványa a' szigorú Stoának nem voltam soha. 'S ha tudom is hidegen venni, sőt meg is mosolyogni a' buta sokaságnak gyakran már magában magát meghazudtoló mendemondáját, a' kevesebb jobbaknak véleményük csak ugyan érdekel. Legföltékenyebb vagyok pedig azok iránt, kiket bármi tekintetelnél fogva, úgy vagyon szerencsém barátaim közé számolnom, hogy az igaznak és jónak még inkább barátaik ők, mellytől ha engem elállani tudnak, nekem is tudnom kell, hogy barátaim lenni megszűntek. És Te, kedves Jósím! ezek között vagy. Vedd azért a' dolgot tőlem röviden de igazán.

Azon korban élünk, melly mindenben nyilvánosságot kíván. A' panonhalmi Főapátságnak bármi régi, bármi alapos igazai eddig magában honunkban igen gyéren voltak ismeretesek. Törvénykönyvünkben eddig semmi nyoma. Gondold ide azt is, hogy, ha, Isten jóvoltából e' végtelen országgyűlés sükeres véget ér, csak az fog aztán erős lábon állani, mit az itt hozandó törvények megszenteltek; minden egyébnek dűlnie kell. Rossz, gyáva ember az, ki saját igazait, vagy azon társaságéit, mellynek tagja, annak helyén és idején tehetsége szerint nem védelmezi.

Egyértelműleg tehát Főapátommal elhatározám magamat, a' panhalmi Főapátság' püspöki független hatóságát az országgyűlésen fölhozni, és annak a' törvényjavaslatba iktatását sürgetni. És már csak erre is többen a' káptalani követek közül ellenem háborodtak. Mindazáltal — közülök senki sem szólott nyilván — kérelmem elfogadtatott. Már ekkor ellenem habzott Borsiczky.¹ Másod ülésben pedig, hol én a' országgyűlési elvnek következtében a' Főapátsági hatóságnak két külön birói széket kívántam rendeltetni, ugyan Borsiczky dühösen szólalt, hogy ő meg nem foghatja, miképen gyakorolhat püspöki hatóságot a' nem consecrált püspök, kiket egyedül tür a' Sz. lélek anyaszentegyház Igazgatójainak. Erre, mert theologusokra hivatkozott, mint theologus felelém, hogy a' textus (Act. 20.) csupán de maioribus natu ecclesiae szól; az ordinatio és iuristictio között pedig nagy a' különbség, nem ordinálhat, de iurisdictionot gyakorolhat a' nem consecrált pap is, például a' vicariusok. Erre a' jobrészen ülő papság közül hallatszott egy erős tagadom.

E' röviden mind a' mi történt. Olvasd meg kérélek, ha szerét teteted, e' tárgyat a' napló könyvben.

Erre mentek a' hírek, hogy a' bakonybeli apát presbyterianus; hogy vissza kell vonni szavát, addig gyűlésbe nem is mehet; püspökök elébe idéztetik stb. Mindebből ugyan én semmit sem tapasztaltam; sőt a' püspökök nem kevésbé jók irántam miként ezelőtt; de a' hír röpült. Kell tehát nekem is a' dolog valóságát röptnem barátimhoz, hogy legyen miben megnyugodniuk, és másokat is megnyugtatniuk. Tedd ezt, édes barátom körödben. Az én tisztelem a' püspöki fölsőség iránt világos dogmatikai leczkéimből. Ezeket olvashatja mindenki.

Édes Jósím! telyes szándékom volt jövő Szeptemberben Téged,

¹ Borsiczky Adalbert a' váczai káptalan nagyprépostja, 1832-től püspöki helyettes.

bakonyomhoz, miként Szerdahelyi mondá, igen hason magányodban meglepni egy igen kedves fiammal, nálam az aesthetika 's rh. tanító-jával.¹ Tehettem volna ezt főn leírt ügyünk miatt, mely, mert a' Fő Rendek a' sz. székek coordinatziójába nem ereszkedtek, többé nem fog eljőnni; de közelget az egyházi tized a' kerületekben. Ennél jelen kell lennem 's így nem mozdulhatok. Ha Isten éltet, esztendőre meglesz; csak élj Te is addig, 's tudósíts engem magadrol is, de arrol is, mi hírek, mi vélemények szárnyalnak körödben és Pécssett. Élj, Kedvesem, 's hidd el, Iszidórod semmi bolondot sem fog elkövetni. Öllelek a' Te

Iszidórod s. k.

LIII.

Kedves Jóságim!

Várva vártam kineveztetésedet, mert föltevém magamban, hogy addig nem irok. A' tegnapelőtt érkezett Jelenkorban olvasám nevedet. Élj, 's örvendj sokáig tisztas helyzetednek; de légy munkás kanonok! Mindenek előtt ajánlom Táromat barátságos részvétedbe; ne engedd, hogy megyédben fogyjanak az előfizetők. Pesten létemkor keményen megdorgálám Beimel' embereit (maga Bécsbe utazott) hogy a VI. Füzet' példányait nem küldék. Most majd talán egy időben veenditek a' VII. és VIII. Füzetet. Ez utolsóval majd nem kudarcot vallék, és pedig egy részről a' ti sz. irások Recensioja miatt. Ez nem jön ki; de Neked és Ő Excellentiájának megküldöm kéziratban, mihelyest Posonból lekapom. Az egész dolgot meg fogom írni, ha magam is fogom tudni, mert végét még nem tudom; a' fönlévő Fő Apátra biztam. Addig is, ha mi-bizonytalant hallottál, vagy hallandnál, mindent hihetsz, csak azt ne hidd, hogy rossz lelkű vagyok. — Társam, Briedl Fidel Prof — ki téged igen gyakran és igen szívesen emleget, nincs itthon, élvén a' néhány szünnapal. Ő is készült írni hozzád, mihelyest tudandja kineveztetésedet. Nálad álmodt számai közül kettő csakugyan kijött 's így Ambót nyert, mely neki Pesten ki is fizettetett.

Ő Excellentiájának mondj tőlem mély tiszteletet, ki nála létemben annyi humanitással rohant meg, a' mennyit alig birtam. Én nem hiszem, hogy az a' nagy lélek sértve érezze magát, ha neki mint irónak az ember meggyőződése szerint világosan mondja ki az igazat.² — Fő

¹ Bried Fidel József (1807—1863.), aki nevét később Beély-re magyarosította. 1832-ben Guzmicsal ment Bakonybélbe, a hol a kispapok tanára volt. Guzmicsnak igen jó embere és a Tárnak szorgalmas munkatása volt. Guzmics halála után ő szerkesztette az Egyházi Tárt. Az első Guzmics-életrajzot is ő írta meg 1839-ben.

² E dolgot igen jól megvilágítja Zoltvány Irén (Guzmics életrajza, 310—11. l.): »Az (Egyház) étrekezés folytatott szakaszának, melynek a VIII. füzetben kellett volna megjelennie, érdekes története s Guzmicsra nézve számos kellemetlenséggel járó sorsa volt. Ekkor történt ugyanis, hogy Guzmics (1835. szept. havában) Beimel Pesti könyvnyomdászszal késedelmezei és hanyagsága miatt meghasonulva, az Egyházi Tár sajtóját Pozsonyba, Belay intézetébe tette át s Kovács Pált bizta meg a VIII. füzet kiadásával. A füzet a sajtót

Tiszt. Juranics kanonok Urat idvezeld tőlem, kinek vendégszeretetével éltem; idvezeld Kelemen kanonok Urat, 's kívánj neki tőlem béketűrést az aranyérhez, miként magam is csak azzal győzőm. — Idvezeld mind azokat, kik ott létemben annyi barátságot mutattak, a' mennyit nem érdelek, ha hálás lenni nem tudok. Téged pedig öllelek, 's kérek tarts meg jó szived kebelében, ki vagyok leghivebb barátod

Bakonybél, Decemb. 22d. 1835.

Iszidór s. k.

Én téged mint Plébánost láttalak; láss te engem mint Kanonok.

LIV.

Kedves Jóság!

Levelled is nagy későn jött, mert — úgy mond Szerdahelyi, annyira fogva vagy, hogy nem is írhatasz. Te pedig tőlem várád a' tiltott iratokat, melyeket én csak nem épen olly nagy régen nyerheték meg az igen lélekismeretes kiadótól.

De én magadat vártalak, hogy majd Hőbét elhozod magaddal, ki most, a' püspöki Levéltárnok, sok ablakú hintón és két oláh czödőrön volt kénytelen hozzám ügetni, a' mi azonban, miként ő mondja, ott úgy szokás.

Küldöm itt általa a' kívánt iratokat; a) az Egyházi Kormányt nyomtatásban, annak rövid történetével;¹ 2) sz. irások bírálataát kéziratban. Mindakettőt megolvassván, 's ha jónak gondolod Püspököddel is közölvén, 's ítéletét kilesvén hogy velem tudasd, add át Hőbének hogy megolvassván ő is, nekem biztos alkalommal visszaküldje. Senki mással ne közöld; mert lármát csinálni nem akarok; csak két három barátom olvassa akarom, hogy a' netán itt 's ott szóba vethez ők tudva tudjanak szólni. Ha összejön veled Szalay Antal Sáásdi Plébános, mondj neki tőlem idvezletet, 's mondd hogy értekezését — a' püspökségi szabály fölött: a' megyés pap könyvei holta után megyéjét illessék — levelével együtt vettem. Panaszolkodott ő, hogy az Egyházi Tar' Füzetei nálatok rendetlenül járnak, 's azért sok előfizető elmarad. Ez reám nézve sajnos; de hol a hiba? Te, édes Jóság! kikutatathatnád

fele részben már elhagyta, midőn Guzmics 1835. okt. 20-án hírül vette, hogy Kovács Pált, a kiadót, Wurum, nyitrai püspök, báró Szepesy Ignác szentírásfordításának az Egyházi Tar' sajtó alatt lévő füzetében közzé tenni szándékolt s Guzmicstól írt bírálata miatt s ugyanennek Egyházi kormány című értekezése miatt kérdőre vonta s azzal bocsátotta el, hogy ha e két cikket kiadni merészli, a püspöki megyékből vissza fog a Tar VIII. füzete utasíttatani. Wurum szerint Szepesy püspök rossz néven venné a bírálatot s nem folytatná tovább a szentírási kiadását; az Egyházi kormány című értekezésben pedig egy szó sem tétetik a pápáról s az áldozópapok egyenlőkké vannak benne téve a püspökökkel.

¹ E cikkben több püspök hozzászólása után javított Guzmics; Pyrker baráti ajánlatára azonban a szerkesztő mégis végleg elhagyta.

's tán orvosolhatnád is. Ő a' póstát ajánlja; majd szólok iránta Beimmel. A' mi Értekezését illeti, ha a' Censura áteresztí, kijőn; különben visszakapja kéziratát. Isten tartson, 's vizsgaltaljon kanoniádhöz.

Bakonybél, Aug. 18d.
1836.

Barátod
G. Izidór s. k.

LV.

(Csak ennek az egy levélnek van meg a borítéka. A címzés: »Fő Tisztelendő Farkas József Kanonok Úrnak Pécs.« A címzés oldalán a postai bélyegző: Pápa, a hátsó oldalon: Pesth. — A levélboríték a bakonybéli apátság 'czimeres pecsétjével van lezárva. A pecsétviasz vörös.)

Kedves Barátom!

Csak nem rég' tudom Egyházi Tárunk' veszedelmes állapotát. Beimmel ugyan jó ideje hogy vonakodik a' példányokat előre letett pénz nélkül széltküldözni, mert pénze elmaradozott. De én ezt, ismervén Beimmel' természetét, csak késedelmeinek mentségükül vevém. Azonban nem rég vevék a' pozsonyi Kováts Páltól, mint a' VIII d. Füzet kiadójától tudósítást, hogy több helyekről maiglan sem kapott pénzt; különösen pedig hogy Egerből, hol 80^{an} voltak az előfizetők, 30 példány visszautasított; Egerben pedig, hogy a' *püspök emberei* nem fogadák el a' küldött példányokat, 's kénytelen volt egy könyvárusnál le tenni azokat. — Ezt értvén, 's a' bizonytalanságból kivergődni akarván, írtam különösen azokhoz kiknél illy esetek történtek, 's Pécsre is a' Titoknok Urhoz. Elmondván nekik a' dolog' velejét, az egyh. Tár' további folytatásának szükségét fontos okokkal mutattam ki, megkértem egyszersmind őket, hogy kitanulván a' köz kívánságot, ezt velem tudatni kedveskedjenek, egyszersmind előadtam a' módokat, mellyeknél fogva ezután az Egyh. Tár' állapota biztositassék.

Remélem, közlé veled is a' Titoknok Úr ebéli leveletem 's ohajtom hogy közölte legyen, vagy közölje, bizván barátságodhoz személyem iránt, bizván buzgalmodhoz az ügy iránt, hogy, ham akadály gördült volna utjába megyétekben, azt elmozdítani segédül leendesz. Azt még is barátságodtól igen ohajtanám tudni, mi oka lehetett a' Titoknok Urnak visszavonni addig olly barátságos segédkezést az ügytől? Ha ez a' nagy püspök' befolyásával történt, nekem annál fájdalmasabb, minél nagyobb iránta tisztelem, minél fájdalmasabban esik tudnom, hogy olly nagy lelkű férfi is tud olly kicsiny lenni, ki a' véleménykimondást, melly kívánata szerint történt, nem történendő általam soha, ha ő nem kívánandja, bántásnak veszi,¹ 's e' bántást illy rettenetesen akarja boszulni Lehetetlen e' kicsinységet olly férfiuról föltennem, vagy hát le kell mondanom minden hitemről, lehető emberi nagyság iránt. — Ments

¹ Guzmicsnak kiadójához 1835. okt. 22-én beküldött nyilatkozatából világos, hogy a Szepesy-féle fordítás bírálatára, és pedig kemény bírálatára maga a püspök kérte fel Guzmicsot.

föl, édes barátom, e' kínos gyanútól, aztán tedd magadat nálatok közbe, hogy egyh. Tárunk tovább is élhessen, legalább addig élhessen, míg helyette jobb támadand.

Arra is kérlek, közöld te a' is közvéleményt iránta velem, hatán a' Titoknok Úr tartózkodnék ezt egészen közölni. Javalj, a' közkivánat' értelmében, 's kész leszek javalatodat lehetőleg követni.

Hogy pedig a' kiadó, Kováts Pál, ki egyedül csak a' VIII dik Füzetet adta ki, 's így nem lehet regressusa, pénzéhez jusson, szólítsd meg azon könyvárust, kinél a' VIII dik Füzetei letéve voltak, hogy a' begyült pénzt 's a' példányokat, ha tán maradtak fön, küldje meg az azt illetőnek, t. i. Kováts Pál Úrnak biztos alkalommal Posonyba. Csak nincs mi közöttünk Hitel! Így Egenberger is Beimél is adósok néki; de ezek kezeim között vannak.

Várjalak-e e' Nyáron? Vajha lássalak nálam, mi előtt elhaljak. Irj, tudósíts; ird, hogy meglátlak ez idén Vadonomban.

Bbél, Máj. 21d. 1837.

Öllelek

Iszidórod s. k.

Közli: DR. RÉVAI SÁNDOR.

KÖLCSEY FERENCZ KÉT ÉS KAZINCZY FERENCZ EGY KIADATLAN LEVELE.

1.

Csekén Septemb. 22dkén. 1821.

Különös tiszteletű Perceptor Úr,

Az Öcsém Ádám tegnap innen hazulról elmenvén megkért engemet, hogy Perceptor Úrnak írnam meg, hogy a' tudva levő fenyő fák általa megnézettek és hogy ő azokat által veszi. Az Öcsém, ha elébb nem, Szerdán haza jön, s kevés idő alatt leszen Perceptor Úrnak tiszteletére, hogy a' szükségeseket együtt elvégezhessek. Ime tehát az öcsémtől rám bizott dolognak eleget tevék, s nincs egyéb hátra, hanem hogy Perceptor Urat kérjem, méltóztassék bennünket továbbra is nagybecsű Úri szíveségeiben megtartani, s megengedni, hogy maradjak

Különös tiszteletű Perceptor Úrnak

alázatos szolgája:
Kölcsey Ferencz.

2.

Csekén. November 7dikén 1822.

Különös tiszteletű Drága Perceptor Úr,

Az Öcsém Ádám egy pillantatig sem felejtette el, hogy ő Perceptor Úrnak tartozik, s már több ízben, legközelebb a múlt Hétfőn, és az füstbe menvén, tegnap szándékozott Perceptor Úrnak tiszteletére lenni, de fatalitas